

عبور از مرحله‌ی دولت‌سالاری لازمه‌ی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت محمدعلی ترابی^۱

چکیده

انقلاب اسلامی ایران، انقلابی منحصر به فرد و نظام جمهوری اسلامی با ایده ولایت فقیه، ایده‌ای نو و منحصر به فرد بدون هیچ گونه الگوگیری از نظام‌های موجود جهان است که زیر مجموعه‌ای منحصر به فرد و در شان می‌طلبد تا بسوی اهداف متعالی خود؛ که رساندن ایران بر بلندای عزت و افتخار، نجات مسلمانان از ذلت و عقب ماندگی و هدایت بشریت به سمت خدا و انسانیت منطبق با فطرت می‌باشد؛ بسرعت حرکت نموده و زمینه ظهور منجی عالم بشریت (عج) را فراهم سازد. در حال حاضر زیر مجموعه فعلی با تمام نکات مثبت و غیر قابل انکار آن، برگرفته از الگوهای سیاسی اجتماعی موجود جهان است که طی چند قرن اخیر بتدریج تکامل یافته است و برای شایسته یافتن با ولایت فقیه نیاز به تغییرات یا تکاملی منحصر به فرد دارد تا عمده نقایص اداری اقتصادی اجتماعی و علمی موجود در ایران و انشاءالله در جهان را برطرف نموده و بشریت مدینه فاضله‌ای راستین را درک کند لذا در این گفتار سعی شده است این مهم با متنی ساده و البته با استناد به فرمایشات مقام معظم رهبری (حفظه الله) برای رفع غفلت احتمالی از این موضوع اساسی نگارش شود تذکر و ایجاد هوشیاری نسبت به آن هدف این مقاله است چگونگی و کم و کیف اجرایی آن مقالاتی گسترده تر و وقتی مناسب را می‌طلبد

کلید واژه: الگوی اسلامی ایرانی، پیشرفت، دولت سالاری، ولایت فقیه، تکامل انقلاب

۱. مقدمه و بحث:

انقلاب اسلامی ایران، جامعه را از مرحله‌ی خان سالاری یک گام به جلو آورد و با توجه به ضرورت و اهداف والای جامعه‌ی انقلابی، خان سالاری حذف شد و خان‌ها که دولت‌های کوچک محلی و منطقه‌ای^۲ بودند از رقابت با دولت^۳ های مرکزی^۴ کنار زده شدند. در شرایط پس از انقلاب با حذف خان سالاری یا دولت‌های کوچک محلی^۵ شرایط برای استثمار و بهره‌کشی از دیگران و تجمع قدرت و ثروت در نزد گروهی اندک (وبه تعبیر امروزی جمعیت یک در صدی) کمتر

torabi_m_a@yahoo.com

^۱ کارشناس ارشد پزشک قانونی اصفهان

^۲ - در قرن ۱۵ و ۱۴ در اروپا قدرت سیاسی توسط منابع متفاوتی در اروپا اعمال می‌گردید و شامل شاه، کلیسا و فئودال‌ها و لردها بود [۳]

^۳ - دولت امروز نه تنها مجموعه‌ای از نهادها است بلکه هم چنین یک مجموعه از مواضع، اعمال و قوانین رفتار است که ما آن را آگاهانه و ناآگاهانه دنبال می‌کنیم. این قوانین رفتار می‌تواند شامل تبعیت از قوانین دولتی، رای دادن متعهدانه در انتخابات، خدمت اجباری سربازی، و ... باشد. برخی متفکران سیاسی بر این باورند که دولت مهم‌ترین دغدغه نظریه مدرن سیاسی است. مفاهیمی مانند حقوق مردم سالاری برابری، عدالت و یا آزادی بر اساس روابط دولت و افرادی که در آن زندگی می‌کنند بنا شده است. [۳]

^۴ - ماکس وبر جامعه‌شناس شهر آلمانی بر این باور است یک ویژگی مشترک تمام دولت‌های مدرن انحصار استفاده مشروع از زور درون محدوده جغرافیایی خود است. وبر همچنین بر سه عنصر سرزمین، انحصار استفاده از ابزار خشونت فیزیکی و مشروعیت برای شکل‌گیری دولت تأکید می‌کند. [۳]

شده و فواصل طبقاتی نیز کاهش یافت. و اگرچه خان و خان سالاری از بین رفت ولی این پدیده تحت عناوین دیگر شبیه به آقازاده‌ها، رانت خوران بزرگ و جمعیت یک درصدی و لرد سالاری و غیره در غرب نمایان شد؛ که البته رنگ و بوی خان سالاری قبلی را نمی‌توان دید ولی شکل مدرنیته‌ی آن است. که راه مبارزه‌ی با آن از مدت‌ها پیش توسط رهبر معظم انقلاب مکرر در مکرر بیان شده است.^۶

در الگوی اسلامی - ایرانی، پیشرفت، بحث شایسته و مهم عدم الگوبرداری مطرح شده است. که بسیار بیان مهم و اساسی است. و حتماً باید مورد توجه قرار گیرد و اگر بخواهیم پنج اصل مهم برای این نمونه‌ی برتر تعریف کنیم، حتماً یکی از این پنج اصل، همین اصل عدم نسخه برداری از الگوهای غربی است.^۷

در نظام فعلی ایران و جهان، سیستم حکومتی از نظام‌های دیگر جهان به خصوص تجارب غربی‌ها و الگوهای آرایه شده توسط آن‌ها استفاده شده است.^۸ اگرچه در ایران نوع حکومت جمهوری اسلامی با محوریت ولی فقیه بی‌نظیر است^۹ و نوع جدیدی از حکومت متناسب با الگوهای پیشرفت جامعه ماست و مایه افتخار ایران اسلامی است ولی سطوح پایین‌تر و زیر مجموعه آن به نوعی نسخه برداری از شیوه‌های حکومت رایج دنیا از شرق و غرب است و معلوم نیست آیا این روش صد درصد متناسب با الگوهای پیشرفت جامعه بسوی مدینه فاضله اسلامی باشد یا خیر چه اینکه این روش نیز مانند بقیه ابداعات بشری دچار نقص و ضعف‌هایی است که مهمترین نقص آن همین تداوم خان سالاری در بعد وسیع و ناملموس و احیاناً پذیرفته شده^{۱۰} و استثمار آحاد یک جامعه به انحاء مختلف و عدم نقد آن است^{۱۱} و میتوان گفت همان خان سالاری تمرکز یافته

۵ - این که دولت حاصل یک توافق و قرار داد بین نیروهای بومی یک سرزمین است یا به وسیله طبقات قدرتمند ثروتمند جهت حفظ منافع خود بر دیگر طبقات و گروه‌های هم میهن تحمیل شده است و یا این که پدیده‌ای ابزار گونه است که از خارج بر مردم یک سرزمین تحمیل شده است. [۴]

۶ - آخرین بار در دیدار مردم تبریز ۹۱/۱۱/۲۹ به آن اشاره داشتند.

۷ - نتیجه فکر تقلیدی عدم زایش فکری است. (ایت الله خامنه‌ای - نشست اندیشه‌های راهبردی ۹۱/۸/۲۳)

۸ - دولت مدرن شکلی از ساختار سیاسی است که می‌شود گفت در ابتدای دوره مدرنیته در اروپا شکل گرفت و از طریق دوران استعمار به بخش‌های دیگر جهان منتقل شد. بنابراین این ساختار دولت مدرن ساختار نظام بین الملل به شکل دائم و در طول همه تاریخ بشر نبوده است و در چند قرن اخیر ابداع شده است. اندیشمندان علوم سیاسی بر این باورند که برای اولین بار مفهوم دولت به معنای مدرن در نوشته‌های نیکولاماکیاوولی در کتاب شهریار (۱۵۳۲) به لفظ state به معنای حاکمیت بر سرزمین استفاده شده است. با برافتادن شاهان سامانی دولتشان نیز از میان رفت. اما در دوران مدرن با حذف خانواده قاجار و آمدن خاندان پهلوی دولت ایران به ادامه حیات خود ادامه داد و ایران منوط به قاجاریه نبود دولت‌ها دارای حقوق حاکمیت، استقلال، سرزمین، مردم و حکومت مخصوص به خود هستند و این چهار رکن ارکان تشکیل دهنده دولت‌های مدرن می‌باشد [۲] بر اساس موازینی که در کنفرانس مونته‌ویدئو در سال ۱۹۳۳ تدوین شد یک دولت (state) باید دارای چهار ویژگی باشد. این چهار ویژگی عبارتند از: جمعیت دائمی، حکومتی که برای اداره امور کشور توانا باشد، سرزمین مشخص و توانایی و پتانسیل هدایت و راهبری روابط بین‌المللی [۱]

۹ ایده حکومت ولی فقیه با ویژگی‌هایی که اسلام برای آن بر شمرده است امروز پاسخگوی نیازهای حقیقی جامعه بشر است و در جهانی که انسان از بی‌توجهی به معنویات رنج می‌برد، هیچ چیز برای بشر نجات‌بخش‌تر از تشکیل چنین حکومتی نیست... (مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای مجلس خبرگان ۱۳۷۵/۱۱/۲۱)

- این الگوی نوین، در رشد خود و در بقا و استحکام خود در دست یابی به هدفهای خود، حجتی قاطع بر ضد همه نظام‌هایی است که به نام انسان‌گرایی مردم را از خدا و معنویت بیگانه ساختند و با نام مردم سالاری انسانها را به شکل‌های گوناگون در پنجه اقتدار خود فشردند پیام به مناسبت افتتاح چهارمین دوره مجلس خبرگان رهبری، ۱/۱۲/۱۳۸۵.

۱۰ - در نظامی که مردم قواعد و قوانین را با رغبت می‌پذیرند و رعایت می‌کنند، قدرتی که اعمال می‌گردد، اقتدار (Authority) خوانده می‌شود. [۳]

۱۱ - مقام معظم رهبری در دیدار با میهمانان خارجی شرکت‌کننده در کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی، ۱۳۷۶/۰۵/۰۱ آنچه امروز در غرب به نام دموکراسی و حکومت مردم خوانده می‌شود، در واقع حکومت زبندگان و شخصیت‌های زرنگی است که با اتکاء به پول و مهارت‌های انسانی بر مردم حکومت می‌کنند. در این حکومتها دموکراسی حقیقی وجود ندارد و آراء مردم به زور تبلیغات صید می‌شود...

است یعنی خان‌ها دولت‌های کوچک بودند در مکان‌های کوچک و دولت‌ها خان‌های بزرگند در مکان‌های بزرگ. در اولی رعیت تحت بهره‌کشی بود بدون قدرت و ثروت در این یکی، کارمند و بعضی آحاد جامعه تحت بهره‌کشی اند و آنچه مشهود است در این سیستم در سراسر دنیا کارمند شاید حتی یک صدم حاصل کار خود را در یک شیفت کاری دریافت نکند و همه به جیب مبارک دولت میریزد و حتی دولت در دم مالیات خود را کم میکند یعنی همان حقوق و آب باریکه پرداخت نشده مالیات آن باید به دولت پرداخت شود و این در هیچیک از قوانین دینی نمی‌گنجد و جز آنجا که بگوییم افراد بدلیل مختلف تن به شرایط و قراردادهای یک طرفه بدهند و اصلاً فکر ظالمانه بودن آن را نیز از رگهای ریز مغز نگذرانند چراکه اگر ارباب آگاه شود از کار بیکار و شرمنده شکم گرسنه زن و فرزند واقساط عقب افتاده بانکها خواهند شد و این شیوه مناسب حکومت ولایت فقیه^{۱۲} که جانشین امام معصوم (ع) است نبوده و باید دست از کپی برداری از روشهای رایج جهان برداریم و با نقایص محل به عدل و انصاف و اسلامیت آن را برطرف کنیم. اجزاء این نظام آنجا که بطور کامل و بدون ادعا با ولایت فقیه پیوند خورده است در مقاطعی خاص با پشت پا زدن به سیستم رایج دنیا بوی پایه خود را گرفته و منشاء اثرات ماندگاری شده است که میتوان به عنوان مثال به تشکیل سپاه پاسداران و بسیج مردمی در کنار ارتش، کمیته‌های انقلاب در کنار ژاندارمری، کمیته امداد در کنار بهزیستی و غیره اشاره کرد. روش‌های رایج فعلی در جهان اگر چه بسیار قانونمند و دارای توجیهات سیاسی اقتصادی اجتماعی است ولی آخرش یکی کارگر است و یکی کارفرما، یکی رعیت و یکی ارباب، یکی کارمند و یکی دولت.

آری اگر توقع الگوی اسلامی ایرانی داشته باشیم باید اهل فکر و نظریه پردازی و برنامه نویسان کلان به اندیشه در این زمینه پرداخته و خون دل بخورند و رنج و زحمت بر خود هموار کنند تا گامی دیگر در راه زمینه سازی ظهور عدالت گستر کامل جهان هستی بردارند و همچون الگوی ولایت فقیه که آن پیر سفر کرده با مشقات لا یوصف یک تنه سالها ایستاد و برای پیشرفت ایران اسلامی ارائه فرمود^{۱۳} و امروزه نیز میر علمدار جهان اسلام با همه توان از آن حفاظت و حراست می‌فرماید^{۱۴}؛ الگوی جدیدی برای دولت اسلامی در سایه ولایت فقیه از دل قوانین اسلام و فرهنگ ایرانی استخراج و به جهان ارائه نماید.

۳. نتیجه گیری:

(۱) اصل مهم الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت عدم الگوبرداری در برنامه‌های کلان است (۲) بنیان‌گذاری جمهوری اسلامی بر مبنای ولایت فقیه نو و بی‌بدیل و مترقی است که نسخه دومی نداشته و ندارد (۳) الگو برداری زیر مجموعه‌های نظام، از تشکیلات موجود در جهان، اولاً در شان نظام ولایتی نیست ثانیاً از سرعت مادر

^{۱۲} - تعبیر از حکومت به ولایت درس دیگری از حدیث غدیر است. و این به معنای آن است که اسلام هیچ عنوانی برای حکومت بر مردم منهای مفهوم ولایت قائل نیست. از دیدگاه اسلام آنکسی که ولی و حاکم مردم است یک سلطان نیست بلکه این حق یا سمتی است که به جهت ولایت و سرپرستی امور مسلمین مورد توجه قرار می‌گیرد. مفهوم استبداد، خودسری و یا به میل خود و به ضرر مردم تصمیم گرفتن به هیچ وجه در معنای ولایت اسلامی که خود ناشی از ارزشهاست وجود ندارد (سخنرانی مقام رهبری در دیدار با کارگزاران نظام، ۱۳۷۰/۴/۱)

^{۱۳} - ولایت جزو مسلمات فقه شیعه است... و کاری که امام کرد این بود که توانست این فکر را با توجه به آفاق جدید و عظیم دنیای امروز و سیاستها و مکتبهای موجود آن مدون کند و آن را به شکلی مستحکم، مستدل، ریشه‌دار، همراه با کیفیت و قابل فهم و قبول برای هر انسان صاحب‌نظری درآورد خطبه نماز جمعه (مرقد امام - رض)، ۱۳۷۸/۰۳/۱۴

^{۱۴} - خدشه در التزام به ولایت فقیه و تبعیت از رهبری، خدشه در کلیت نظام اسلامی است و این جانب این را از هیچکس و گروهی تحمل نخواهم کرد (ایضاً) پیام به نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۸/۱۰/۱۸

رسیدن به اهداف والای نظام خواهد کاست. ۴) عبور از مرحله ی دولت سالاری گامی اساسی در راه تدوین این الگوی اسلامی ایرانی و تحقق اهداف انقلاب در جنبه های سیاسی اقتصادی فرهنگی اداری و اجتماعی است.

مراجع:

حیران نیا، جواد. دولت ملت های مدرن با اشکال کهنه و منسوخ. به نقل از نادر انتصار (رئیس دانشکده علوم سیاسی دانشگاه آلابامای جنوبی در آمریکا و استاد علوم سیاسی و روابط بین الملل در این دانشگاه)

www.khabaronline.ir (۴۹۴۹)

خامنه ای آیت الله سید علی. در مواقع گوناگون و سخنرانیهای مختلف

زرهانی، سید حسین. دوشنبه ۱۳۹۱/۱/۷. دولت و حکومت چه فرقی دارند؟. ۱۳۹۱/۱۱/۵. بخش سیاست تبیان

شفیعی، نوذر. سه شنبه پنجم آذر ۱۳۸۷. زمان انتشار: -۱۳۹۱/۴/۲۶ نظریه های دولت سازی. ۹۱/۱۱/۵.

<http://drshafiee.blogfa.com>.

در پایان ضمن تشکر از زحمات شما هر گونه برداشت فکری یا غیر آن، از مطالب فوق منوط به اجازه

شخصی است.